

บทความวิจัย

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จันทร์หา พรหมน้อย** เนตรนภา พรหมเทพ** ศมนันท์ ทศนีย์สุวรรณ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปีการศึกษา 2551 จำนวน 102 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทดสอบความเชื่อมั่นด้วยวิธีคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ (r) เท่ากับ 0.73 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.78 ($S.D. = 4.70$) เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 7 ด้าน พบว่า ด้านการกำหนดสมมติฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.29 ($S.D. = 1.22$) สำหรับด้านการประเมินข้อสรุป มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 2.26 ($S.D. = 1.24$)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ควรมีการพัฒนากลยุทธ์ในการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านการประเมินผล และควรติดตามระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาภายหลังการสอนด้วยวิธีดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเทคนิคการสอนที่มีคุณภาพต่อไป

คำสำคัญ: การคิดอย่างมีวิจารณญาณ; นักศึกษาพยาบาล

* ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากเงินกองทุนวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา

** อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา

ความเป็นมาของปัญหา

การพยาบาล เป็นการปฏิบัติที่ต้องกระทำต่อมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ ดูแลช่วยเหลือ และฟื้นฟูสภาพเมื่อเจ็บป่วย โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะทางการพยาบาลเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลอย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ภายใต้กระบวนการพยาบาล (สภาการพยาบาล, 2546) ดังนั้น ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นสมรรถนะหลักที่จำเป็นต่อวิชาชีพพยาบาลเพื่อนำไปสู่กระบวนการคิดอย่างมีระบบและสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ (Simpson & Courtney, 2002)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) เป็นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล พิจารณาข้อเท็จจริงและประเด็นปัญหาก่อนการตัดสินใจซึ่งจำเป็นต้องมีเจตคติในการแสวงหาความรู้ (attitudes of inquiry) สามารถจำแนกข้อมูล นำความรู้มาอนุมานได้ตรงความเป็นจริง และถูกต้องตามหลักวิชาการ ดังนั้น การเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางการพยาบาลมาใช้ในการวินิจฉัยสภาพปัญหา ตลอดจนสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างมีคุณภาพ จากการศึกษาที่ผ่านมา ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยพัฒนาความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลและการตัดสินใจทางคลินิก (เพ็ญญา, จินตนา และ อรพรรณ, 2540; พัทยา, 2541) นอกจากนี้ ยังส่งเสริมพฤติกรรมกาใฝ่เรียนรู้ (อัจฉราพร และ ณัฐวรรณ, 2550) ทำให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิด และกล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักวิเคราะห์ตนเอง และเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม (แนนน้อย, 2547) การจัดการเรียนการสอนของ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้แนวทางจัดลำดับการเรียนรู้จากสิ่งที่ไม่ซับซ้อนไปสู่สิ่งที่ซับซ้อน การจัดการเรียน

การสอนเน้นรูปแบบที่มีความหลากหลายเพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ประกอบด้วย การบรรยาย กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก รูปแบบอภิปราย แผนผังความคิด การสะท้อนคิด และการฝึกประสบการณ์โดยตรง (คณะกรรมการการศึกษาระดับปริญญาตรี, 2550) วิธีการสอนแบบผสมผสานช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ในการจำแนกข้อมูล สรุปประเด็นปัญหา ตลอดจนการตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้อย่างมีเหตุผล เช่นเดียวกับการศึกษาของ ดรณี, จริยา และยุวดี (2544) ได้ศึกษาถึงผลการฝึกสะท้อนคิดในการสอนภาคปฏิบัติต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ในรายวิชาการพยาบาลพื้นฐาน พบว่า นักศึกษากลุ่มที่ได้รับการสอนโดยเทคนิคสะท้อนคิดมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และมีคะแนนสูงกว่าก่อนการเรียนการสอน ดังนั้น หากนักศึกษาได้รับการเรียนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์จะยิ่งส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ อัจฉราพร และณัฐวรรณ (2550) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหรือการคิดวิพากษ์ในกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 พบว่า เมื่อนักศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 จะมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

การศึกษาศาสนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาพยาบาลที่ผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะนำไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการติดตามประเมินผลผลลัพธ์ของนักศึกษาพยาบาลที่ผ่านกระบวนการเรียนการสอนจนครบ

ตามหลักสูตรในรูปแบบของความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในหน่วยงานที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 เพื่อเป็นข้อมูลสะท้อนกลับต่อการพัฒนาการเรียนการสอนที่มีคุณภาพต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงกรอบแนวคิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) ของ ออร์พอร์น (2543) ประกอบด้วยคุณลักษณะ 7 ด้าน ดังนี้

1) การระบุประเด็นปัญหา (identify problem) เป็นการทำความเข้าใจข้อมูลที่ปรากฏหรือสถานการณ์ โดยพิจารณาถึงความชัดเจนของข้อมูลและประเด็นที่สงสัยและแสวงหาคำตอบ

2) การรวบรวมข้อมูล (collecting information) เป็นการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อความครอบคลุมและเพียงพอสำหรับการตัดสินใจ

3) การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล (credibility of sources of information) เป็นขั้นตอนในการพิจารณาถึงที่มาของข้อมูล ความน่าเชื่อถือ ความเพียงพอที่จะสนับสนุนเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปอย่างมีเหตุผล และสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมหากยังไม่เพียงพอ

4) การระบุลักษณะข้อมูล (identify information) เป็นขั้นตอนในการตีความและระบุข้อสันนิษฐานหรือข้อตกลงเบื้องต้น จัดกลุ่มและเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการตั้งข้อสมมติฐาน

5) การกำหนดสมมติฐาน (hypothesis) เป็นการสรุปปัญหาเพื่อกำหนดทางเลือกหรือแนวทางที่เป็นไปได้ ต้องอาศัยความสามารถในการเชื่อมโยงเหตุการณ์ หรือการอนุมานข้อมูล การตั้งสมมติฐานที่มีความถูกต้องแม่นยำตรงความเป็นจริงมากที่สุดเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการคิดอย่างมี

วิจารณ์ญาณ

6) การหาข้อสรุป (conclusion) เป็นขั้นตอนการสรุปปัญหาโดยใช้เหตุผลเชิงอุปนัย (inductive reasoning) คือ เน้นการใช้ข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผล และใช้เหตุผลเชิงนิรนัย (deductive reasoning) คือ เน้นพิจารณาหลักการหรือกฎเกณฑ์ทั่วไปที่กำหนดไว้

7) การประเมินผล (evaluation) เป็นขั้นตอนของการตัดสินประเมินความถูกต้องของข้อสรุป วิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบถึงความสมเหตุผลเชิงตรรกะและหลักเกณฑ์จากข้อมูลที่มีอยู่ รวมถึงการนำไปใช้และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น การประเมินผลเป็นความสามารถขั้นสูงที่นำไปสู่การพัฒนาความสามารถอย่างมีวิจารณญาณ

ในการวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสร้างขึ้นโดยคณะอาจารย์ของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข (สถาบันพระบรมราชชนก, 2546)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปีการศึกษา 2551

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วย นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จำนวน 137 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ กำหนดที่ระดับความเชื่อมั่น 0.95 และความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 102 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด โดยความสมัครใจ กล่าวคือ เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ที่ผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลฝึกหัดซึ่งเป็นวิชาสุดท้ายก่อนสำเร็จการศึกษา และยินยอมเข้าร่วมวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ เกรดเฉลี่ย และจำนวนครั้งที่ใช้ในการสอบเพื่อผ่านการสอบประมวลความรู้ ทั้งนี้ การแบ่งระดับเกรดเฉลี่ย แบ่งตามเกณฑ์วัดและประเมินผลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2546 นักศึกษาพยาบาลที่สามารถดำรงสถานภาพนักศึกษาจะต้องมีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ 2.00 ขึ้นไป

ส่วนที่ 2 แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข สร้างขึ้นโดยคณะอาจารย์ของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก เพื่อเป็นเครื่องมือประเมินคุณภาพในการเรียนการสอนของสถาบัน มีลักษณะเป็นโจทย์สถานการณ์ ทั้งหมด 6 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์ มีข้อคำถาม 7 ข้อ ประเมินคุณลักษณะของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 7 ด้าน รวมทั้งสิ้น 42 ข้อ และแต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิด ได้ 0 คะแนน แบบประเมินนี้ได้มีการนำมาใช้ในการประเมินระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาพยาบาล เช่น การศึกษาของ ปฏิญญา และปัทมา (2548) ศึกษาระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับนักศึกษาพยาบาลที่กำลังสำเร็จ

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา

การศึกษา ปีการศึกษา 2547 มีระดับความเชื่อมั่นที่ 0.7 สำหรับการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (KR 20) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.73 เกณฑ์การแปลผลคะแนนแบ่งตามอัตราภาคชั้น ดังนี้

ระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับต่ำ 0 - 14 คะแนน

ระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับปานกลาง 15 - 28 คะแนน

ระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับสูง 29 - 42 คะแนน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลในวันปัจฉิมนิเทศหลักสูตร โดยทำแบบสอบถามพร้อมกัน และส่งคืนผู้เก็บข้อมูลภายในเวลา 1 ชั่วโมง ในการตอบแบบสอบถามต้องเรียงตามลำดับข้อ จากข้อ 1 - 7 ห้ามสลับข้อ ผู้ตอบสามารถเลือกตอบเพียงคำตอบเดียวที่เห็นว่าถูกต้องที่สุด

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาสิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการร่วมวิจัยด้วยความสมัครใจ และสามารถยุติการตอบแบบสอบถามได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อความสำเร็จการศึกษา ข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับ และนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลทั่วไป และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 98.04 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 45.10 มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี (ระดับ

3.00 - 3.49) รองลงมา ร้อยละ 36.27 ผลการเรียนรู้
อยู่ในระดับพอใช้ (ระดับ 2.50 - 2.99) และ
จำนวนครั้งที่ใช้สอบเพื่อผ่านประมวลความรู้

ต้องใช้จำนวนครั้งในการสอบสูงถึง 4 ครั้ง มีจำนวน
มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.22 (ตาราง 1)

ตาราง 1 แสดงจำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n = 102)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	2	1.96
หญิง	100	98.04
ระดับเกรดเฉลี่ย		
เกรดเฉลี่ยระดับปานกลาง (fair)	3	2.94
เกรดเฉลี่ยระดับพอใช้ (fairly good)	37	36.27
เกรดเฉลี่ยระดับดี (good)	46	45.10
เกรดเฉลี่ยระดับดีมาก (very good)	4	3.93
ไม่ระบุ	12	11.76
จำนวนครั้งที่ใช้สอบเพื่อผ่านประมวลความรู้		
สอบ 1 ครั้ง	14	13.73
สอบ 2 ครั้ง	25	24.50
สอบ 3 ครั้ง	21	20.59
สอบ 4 ครั้ง	40	39.22
ไม่ระบุ	2	1.96

ความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีความสามารถในการ
คิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง
โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.78 (S.D. = 4.70)
เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของการคิดอย่างมี
วิจารณญาณ ออกเป็น 7 ด้าน พบว่า ด้านการ
กำหนดสมมติฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.29
(S.D. = 1.22) รองลงมา ด้านการรวบรวมข้อมูล

มีค่าเฉลี่ย 3.59 (S.D. = 1.55) อย่างไรก็ตาม
องค์ประกอบด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
เท่ากับ 2.26 (S.D. = 1.24) รองลงมา คือ
การระบุประเด็นปัญหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.84
(S.D. = 1.28) สำหรับคะแนนต่ำสุดในแต่ละด้าน
ส่วนใหญ่มีคะแนน 0 คะแนน ยกเว้น ด้านการ
กำหนดสมมติฐาน มีคะแนนต่ำสุด 1 คะแนน
สำหรับคะแนนสูงสุดในแต่ละด้านเท่ากับ 6 คะแนน
(ตาราง 2)

ตาราง 2 คะแนนต่ำสุด คะแนนสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 โดยจำแนกเป็นรายด้าน (n = 102)

รายด้าน	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
การกำหนดสมมติฐาน	1	6	4.29	1.22
การรวบรวมข้อมูล	0	6	3.59	1.55
การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล	0	6	3.48	1.17
การหาข้อสรุป	0	6	3.33	1.23
การระบุลักษณะข้อมูล	0	6	2.89	1.26
การระบุประเด็นปัญหา	0	6	2.84	1.28
การประเมินผล	0	6	2.26	1.24
คะแนนรวม	10	31	22.78	4.70

อภิปรายผล

ข้อมูลทั่วไป

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 98.04 เป็นเพศหญิง ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากการรับรู้ภาพลักษณ์ต่อวิชาชีพพยาบาลพบว่า เพศหญิงมีการรับรู้ภาพลักษณ์ต่อวิชาชีพในทางบวกมากกว่าเพศชาย ซึ่งงานพยาบาลเป็นงานที่มีความรับผิดชอบและใช้ความอดทนสูง จึงเป็นเรื่องท้าทาย ดังนั้น เพศหญิงจึงมีแนวโน้มเรียนวิชาชีพพยาบาลมากกว่าเพศชาย (วิมล, 2550) สอดคล้องกับการศึกษาของ มณฑา (2550) เกี่ยวกับการรับรู้ภาพลักษณ์ของวิชาชีพพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากถึงร้อยละ 99.45

สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยประเมินจากระดับเกรดเฉลี่ยสะสม พบว่า ร้อยละ 45.10 กลุ่มตัวอย่างมีเกรดเฉลี่ยอยู่ในระดับดี รองลงมาร้อยละ 36.27 อยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้มีผลสืบเนื่องจากการปรับนโยบายการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นแก้ไขปัญหานักศึกษาเรียนอ่อนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ตามวาระการประชุมคณะที่ 1 มิถุนายน 2549 โดยมีการติดตามนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.30 อย่างใกล้ชิด ประกอบกับการจัดทบทวนความรู้เพิ่มเติมจึงส่งผลให้นักศึกษามีระดับเกรดเฉลี่ยสะสมโดย

ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี

การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า จำนวนครั้งในการสอบเพื่อผ่านประมวลความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวนครั้งสูงสุด คือ 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.22 ในขณะที่สอบผ่านประมวลความรู้ในการสอบครั้งแรกมีเพียง ร้อยละ 13.73 เท่านั้น ซึ่งเป็นจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด อย่างไรก็ตาม พบว่า ช่วงระยะเวลาในการสอบดังกล่าว เป็นระยะเวลาเดียวกับที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติรายวิชาการพยาบาลฝึกหัด ซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความเครียด สอดคล้องกับการศึกษาความเครียดของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (อัศวิน, ชาลินี, พงนิย์, และ วรารณ, 2551) พบว่า ลักษณะการฝึกปฏิบัติและการดูแลผู้ป่วยเป็นปัจจัยสำคัญต่อระดับความเครียดที่สูงขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ มณฑา และสุภาพ (2552) พบว่า ความเครียดที่เกิดขึ้นยังส่งผลให้นักศึกษามีความกังวล ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อประสิทธิภาพในการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ จึงทำให้มีผู้สอบผ่านในครั้งแรกมีจำนวนน้อย

ความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 22.78$, S.D. = 4.70) สอดคล้องกับการศึกษาของ ปฏิญา และปัทมา (2548) ที่พบว่า ระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา (ศุภวรรณ, จุฑาทิพย์, อิศววรรณ, และวัชรินทร์, 2550) พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการของเหตุผล เกี่ยวข้องกับทักษะทางปัญญาที่ต้องอาศัยองค์ความรู้และประสบการณ์ (Toofany, 2008) แนวคิดและกระบวนการจัดการเรียนการสอน จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน (DeSimone, 2006) ในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล เน้นใช้กระบวนการพยาบาลซึ่งเป็นพื้นฐานการพัฒนาคุณลักษณะ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Chabeli, 2007) สำหรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นักศึกษาพยาบาลจะได้รับการสอนโดยเน้นกระบวนการพยาบาลเมื่อเข้าสู่ปีที่ 2 และต่อเนื่องจนสำเร็จการศึกษา จากที่กล่าวมาจึงส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 หรือผู้ที่เพิ่งประสบความสำเร็จในแต่ละสถาบันส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ไม่แตกต่างกัน

เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดสมมติฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.29 (S.D. = 1.22) องค์ประกอบด้านการกำหนดสมมติฐาน เป็นขั้นตอนในการสรุปประเด็นปัญหาและพิจารณาหาข้อสรุป โดยอาศัยความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลและการอนุมาน (inference) ข้อมูลที่มีอยู่เพื่อระบุปัญหาหรือแนวทางที่เป็นไปได้ สอดคล้องกับกระบวนการพยาบาล

โดยเฉพาะขั้นตอนการระบุข้อวินิจฉัยและวางแผนการพยาบาล การพัฒนาความสามารถในการตั้งสมมติฐานที่สอดคล้องและตรงความเป็นจริง ผู้เรียนต้องสามารถคิดวิเคราะห์ภายใต้ความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดพื้นฐาน (Chabeli, 2007) ซึ่งการเรียนการสอนของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เริ่มจากการเรียนรู้สิ่งที่ไม่ซับซ้อนไปสู่เนื้อหาที่มีความซับซ้อน และแบ่งตามประสบการณ์การเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะได้รับการสอนเริ่มจากทฤษฎีการพยาบาลขั้นพื้นฐาน เทคนิคทางการพยาบาล การพยาบาลผู้รับบริการที่มีปัญหาเฉพาะ และการประยุกต์ใช้ความรู้ไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์จริง ตามลำดับ (คณะกรรมการศึกษาระดับปริญญาตรี, 2550)

การจัดหลักสูตรทางการพยาบาลเน้นการพัฒนาทั้งองค์ความรู้และทักษะ ประกอบด้วยวิชาทฤษฎีและวิชาปฏิบัติการพยาบาล โดยผสมผสานวิธีการสอนที่หลากหลาย ได้แก่ การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (simulation) กรณีศึกษา (case study) และการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (problem-base learning) ในรายวิชาทฤษฎีการสอนโดยวิธีดังกล่าว เน้นให้ผู้เรียนฝึกการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดและร่วมอภิปรายโดยอาศัยพื้นฐานความรู้จากทฤษฎีที่เรียนมา กำหนดสมมติฐาน และการค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อหาข้อสรุป (Cirocco, 2007) สำหรับรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล เน้นเทคนิคการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์หรือสถานการณ์จริง ร่วมกับการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาโดยใช้แผนผังความคิด (mind mapping) การใช้แผนผังความคิดเป็นเทคนิคที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมข้อมูล สามารถวินิจฉัยปัญหาทางการพยาบาล เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของปัญหาได้อย่างเป็นระบบ (Atay & Karabacak, 2012) และใช้การสะท้อนคิด (reflective practice) ทั้งรูปแบบการเขียนและร่วมอภิปรายกับผู้สอนและกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนประเมินผลการปฏิบัติและสะท้อนการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นแนวทางในการ

พัฒนาทั้งองค์ความรู้ ประสบการณ์ และพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจ

จากการจัดการเรียนการสอนที่กล่าวมาถึงแม้ว่าผู้เรียนจะสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดโดยเฉพาะองค์ประกอบด้านการตั้งสมมติฐานอย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษา องค์ประกอบด้านการประเมินผล มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 2.26 (S.D. = 1.24) เนื่องจากความสามารถด้านการประเมินผล (evaluation) เป็นขั้นตอนสูงสุดในการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเป็นขั้นตอนเดียวกับการประเมินผลผลลัพธ์ในกระบวนการพยาบาล ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทั้งความรู้และประสบการณ์ โดยผู้เรียนต้องสามารถวิเคราะห์เหตุผลเชิงตรรกะและสังเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Chabeli, 2007) สอดคล้องกับการประเมินเปรียบเทียบแต่ละองค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการปฏิบัติทางคลินิกและความมั่นใจต่อทักษะในแต่ละด้านของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 พบว่า นักศึกษามีความสามารถด้านการประเมินผลลัพธ์ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด และมีความมั่นใจต่อทักษะด้านนี้อยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นๆ เช่นเดียวกัน (Marchigiano, Eduljee, & Harvey, 2011)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาคะแนนในแต่ละด้านจากคะแนนเต็ม 6 คะแนน พบว่า ส่วนใหญ่ได้คะแนนต่ำสุด 0 คะแนน แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้คะแนนดังกล่าวไม่สามารถคิดวิเคราะห์หรือเชื่อมโยงในแต่ละองค์ประกอบของความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากผลการศึกษาครั้งนี้ สะท้อนให้ผู้สอนเห็นความสำคัญโดยเฉพาะการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในกลุ่มที่มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับต่ำ โดยผู้สอนต้องประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนและเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ ทบทวน

และสะท้อนคิดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

สรุป

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.78 (S.D. = 4.7) เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 7 ด้าน พบว่า ด้านการกำหนดสมมติฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.29 (S.D. = 1.22) ในขณะที่องค์ประกอบด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 2.26 (S.D. = 1.24)

ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้

ด้านการจัดการเรียนการสอน

- ควรใช้เทคนิคการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เช่น การสะท้อนคิดที่ครอบคลุมในทุกมิติ และเป็นรูปแบบเดียวกันโดยเฉพาะในรายวิชาปฏิบัติ เนื่องจากการสะท้อนคิดเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล

- ควรใช้แผนผังความคิดสรุปและเชื่อมโยงปัญหาทางการพยาบาลร่วมกับการเขียนแผนการพยาบาลในรายวิชาปฏิบัติโดยเริ่มตั้งแต่รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานเพื่อให้ นักศึกษาค้นเคยและฝึกคิดวิเคราะห์ในสถานการณ์ที่ไม่ซับซ้อนก่อนการปฏิบัติในรายวิชาที่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น

- ผู้สอนควรประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาแต่ละคน และให้ความสำคัญในการประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับต่ำ

ด้านการวิจัย

ควรมีการศึกษาหรือติดตามประเมินผลระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนสำเร็จการศึกษา และควรมีศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการการศึกษาระดับปริญญาตรี. (2550). *หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2546* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สงขลา: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- แน่นน้อย ย่านวารี. (2547). ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก. *วารสารการศึกษาพยาบาล*, 15(1), 56-65.
- ดรณี ชุณหะวัต, จริยา ดันติกรกุล, และยุวดี ฤชา. (2544). ผลของการฝึกสะท้อนคิดในรายวิชาปฏิบัติต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารสภาการพยาบาล*, 16(3), 63-76.
- ปฎิญา ก้องสกุล, และปัทมา แคนยกุลต์. (2548). การศึกษาทัศนคติต่อการบริการสุขภาพและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง ปีการศึกษา 2547. รายงานวิจัย. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง, ตรัง.
- พัทธยา เกิดกุล. (2541). ผลการสอนที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาทางการปฏิบัติ การพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะพยาบาลศาสตร์ ในการอุดหนุนทุนวิจัยสำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่ ขอขอบคุณทีมวิจัยทุกท่าน และ อาจารย์จินตนา ดำเกลี้ยง ที่อนุเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ตลอดจนนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 สำหรับความร่วมมือเป็นอย่างดี

- วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี. รายงานวิจัย. วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า, จันทบุรี.
- เพ็ญภา แดงด้อมยุทธ์, จินตนา ยูนิพันธุ์, และอรพรรณ ลือบุญวัชรชัย. (2540). ผลของการสอนที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1. *วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 9(1-3), 92 - 98.
- มณฑา ภู่อ้อย. (2550). *ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- มณฑา ลิ้มทองกุล, และสุภาพ อารีเอื้อ. (2552). แหล่งความเครียด วิธีการเผชิญความเครียด และผลลัพธ์การเผชิญความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกภาคปฏิบัติครั้งแรก. *รามาริบัติพยาบาลสาร*, 15(2), 192-205.
- วิมล อ่อนแสง. (2550). *ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลจังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย

- เชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ศุภวรรณ ตริสรานุวัฒนา, จุฑาทิพย์ ศิริณาทล, อิศราวรรณ สนธิภูมาศ, และวัชรินทร์ วาษาหล้า. (2550). *ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา*. รายงานวิจัย. สถาบันบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข, นนทบุรี.
- สถาบันพระบรมราชชนก. (2546). *คู่มือการประเมินคุณภาพภายในวิทยาลัย สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก: การวัดและประเมินตัวบ่งชี้สำหรับวิทยาลัยพยาบาล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- สภาการพยาบาล. (2546). *จรรยาบรรณวิชาชีพ*. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2553, จาก <http://www.tnc.or.th/knowledge/know03.html>.
- อรพรรณ ลือบุญวัชรชัย. (2543). *การคิดอย่างมีวิจารณญาณ: การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธารเพรส แอนด์ กราฟฟิค จำกัด.
- อัจฉราพร ศรีภูษณาพรรณ, และณัฐวรรณ สุวรรณ. (2550). การเปรียบเทียบเชิงวิพากษ์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. *พยาบาลสาร*, 34(2), 1-7.
- อัศวิน นามะกันคำ, ซาลินี สุวรรณยศ, พงนิย์ภาคภูมิ, และวราวรรณ ภูมิคำ. (2551). ความเครียดและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานที่หอผู้ป่วย. *พยาบาลสาร*, 35(2), 26-36.
- Atay, S. & Karabacak, U. (2012). Care plan using concept maps and their effects on the critical thinking depositions of nursing students. *International Journal of Nursing Practice*, 18, 233-239. doi:10.1111/j.1440-172X.2012.02034.x.
- Chabeli, M. M. (2007). Facilitating critical thinking within the nursing process framework: A literature review. *Health SA Gesondheid*, 12(4), 69-89.
- Cirotto, M. M. (2007). How reflective practice improves nurse's critical thinking ability. *Gerontological Nursing*, 30(6), 405-413.
- DeSimone, B. B. (2006). Curriculum design to promote the critical thinking of accelerated bachelor's degree nursing students. *Nursing Educator*, 31(5), 213-217.
- Marchigiano, G., Eduljee, N., & Harvey, K. (2011). Developing critical thinking skills from clinical assignments: A pilot study on nursing students' self-reported perceptions. *Journal of Nursing Management*, 19, 143-152.
- Simpson, E. & Courtney, M. (2002). Critical thinking in nursing education: Literature review. *International of journal nursing practice*, 8, 89-98.
- Toofany, S. (2008). Critical thinking among nurses. *Nursing Management*, 14(9), 28-31.

Critical Thinking Ability among Senior Nursing Students Faculty of Nursing, Prince of Songkla University

Chantra Promnoi** Natenapa Promtape** Samonnun Tasaneesuwan**

Abstract

This descriptive study aimed to describe the level of critical thinking ability among senior nursing students, Faculty of Nursing, Prince of Songkla University. The sample consisted of 102 senior nursing students studying in academic year 2008 at Faculty of Nursing, Prince of Songkla University. The data were collected by a questionnaire, including demographic data and a critical thinking assessment questionnaire. Reliability of the critical thinking assessment questionnaire was determined by Kuder – Richardson method, and the result was 0.73. The data were analyzed using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The result of the study revealed that most of participants had critical thinking ability at a moderate level and a mean score at 22.78 (S.D. = 4.70). In addition, when the critical thinking ability was classified into 7 elements, the hypothesis ability had the highest mean score at 4.29 (S.D. = 1.22); while, the evaluation ability had the lowest mean score at 2.26 (S.D. = 1.24).

These data indicated that teaching techniques and continuing evaluation of critical thinking ability among nursing students are needed to be improved.

Keywords: critical thinking; nursing students

* The funding was supported by Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Songkhla province.

** Lecturer Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Songkhla province.
